УДК [330.322:330.131.7]338.24

Ю. М. Коваленко, д-р екон. наук, професор
І. В. Яценко, аспірант
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, Україна

РИЗИКИ НА РИНКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОСЛУГ І ПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ)

Ю. М. Коваленко, д-р экон. наук, профессор
И. В. Яценко, аспирант
Университет государственной фискальной службы Украины, г. Ирпень, Украина

РИСКИ НА РЫНКЕ ИНВЕСТИЦИОННЫХ УСЛУГ И ПРОВЕДЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО НАДЗОРА (КОНТРОЛЯ)

Yuliia Kovalenko, Doctor of Economics, Professor
Ivan Yatsenko, PhD student
University of State Fiscal Service of Ukraine, Irpin, Ukraine

RISKS IN THE MARKET OF INVESTMENT SERVICES AND STATE SUPERVISION (CONTROL)

У межах статті визначено сутність інвестиційних послуг та здійснено віднесення до них тих, що відповідають ознакам інвестиційних із дозволеного переліку фінансових послуг в Україні. Наведено специфіку державного фінансового нагляду (контролю) у сфері ринку інвестиційних послуг, визначено його завдання. Ідентифіковано складові системи фінансового нагляду (контролю), що включають об'єкти, суб'єкти, суб'єкти під наглядом (контролем), предмет і контрольні заходи. Розглянуто критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринку інвестиційних послуг та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Запропоновано систематизацію ризиків у сфері ринку інвестиційних послуг і узагальнену блок-схему процесу управління цими ризиками.

Ключові слова: *інвестиційні послуги; ринок інвестиційних послуг; ризики; фінансовий нагляд (контроль); критерії.*

В рамках статьи определена сущность инвестиционных услуг и произведено отнесение к ним отвечающих признакам инвестиционных из разрешенного перечня финансовых услуг в Украине. Приведена специфика государственного финансового надзора (контроля) в сфере рынка инвестиционных услуг, определены его задачи. Идентифицированы составляющие системы финансового надзора (контроля), включающие объекты, субъекты, субъекты под надзором (контролем), предмет и контрольные мероприятия. Рассмотрены критерии, по которым оценивается степень риска от осуществления хозяйственной деятельности в сфере рынка инвестиционных услуг и определяется периодичность проведения плановых мероприятий государственного надзора (контроля) Национальной комиссией, осуществляющей государственное регулирование в сфере рынков финансовых услуг. Предложена систематизация рисков в сфере рынка инвестиционных услуг и обобщенная блок-схема процесса управления этими рисками.

Ключевые слова: *инвестиционные услуги; рынок инвестиционных услуг; риски; финансовый надзор (контроль); критерии.*

The article defines the nature of investment services and their attribution to those that correspond to the characteristics of investment from the permitted list of financial services in Ukraine. The specifics of state financial supervision (control) in the sphere of investment services market are given, its tasks are defined. The components of financial supervision (control) systems, including entities, entities, entities under supervision (control), subject matter and control measures, have been identified. The criteria by which the degree of risk from conducting economic activity in the sphere of the investment services market is evaluated and the frequency of carrying out planned measures of state supervision (control) by the National Commission that implements state regulation in the sphere of financial services are considered. The systematization of risks in the sphere of investment services market and a generic block diagram of the process of managing these risks is proposed.

Keywords: *investment services; investment services market; risks; financial supervision (control); criteria.*
JEL Classification: E22; D81; E61

Постановка проблеми. У сучасних умовах державний нагляд (контроль) стосується і фінансової діяльності держави та її утворень, і діяльності всіх інституційних одиниць економіки, незалежно від їх організаційно-правової форми та сфери діяльності. Ринок інвестиційних послуг як частина ринків фінансових послуг є певним інституційним формуванням, що забезпечує перерозподіл фінансових активів, а також надходження інвестиційних ресурсів у сектори економіки, надає можливість такого перерозподілу через найбільш гнучкий та ефективний інвестиційний інструментарій.

© Ю. М. Коваленко, І. В. Яценко, 2019

Забезпечення ефективності механізмів ринку інвестиційних послуг вимагає припливу фінансових ресурсів, що спричиняє необхідність регуляторного впливу на різних учасників цього ринку. Держава з відповідними регуляторами ринків фінансових послуг не лише здійснює регулювання та нагляд, вона є учасником фінансових відносин у сфері ринку інвестиційних послуг через здійснення позик шляхом випуску державних цінних паперів, володіння пакетами акцій роздержавлених підприємств тощо.

Варто зазначити, що ринок інвестиційних послуг стосується інтересів великої кількості його учасників і чинить істотний вплив на економічний розвиток країни. З моменту набуття Україною незалежності ринок інвестиційних послуг пройшов декілька етапів розвитку – від формування, становлення до інноваційного розвитку. Він завжди входив до кола інтересів державних регуляторів, проте стрімкі процеси реформування економічних процесів, поширення новітніх форм руху фінансових ресурсів не завжди супроводжуються провадженням адекватного державного нагляду (контролю).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні основи державного нагляду (контролю) та властиві йому методичні підходи висвітлені в працях закордонних учених, зокрема С. Асонгу, Е. Батуо, М. Бордо, Н. Веллінка, У. Даса, Е. Демігруч-Кунт, Ф. Делгадо, Б. Ердогана, С. Карбо-Валверде, М. Квинтіна, С. Клерк-Ренауда, Е. Крокета, Р. Левайна, М. Мезо, К. Мейснера, Ф. Мишкіна, К. Мламбо, Т. Падоа-Шіопа, Е. Познера, У. Рейфнера, Л. Санчеса, Т. Трессела, Р. Фергюсона, К. Фефайна, М. Фута, Е. Хюпкеса, Дж. Чанта, М. Чінака, К. Ченарда, Г. Шиназі та ін. Вагомий внесок у розвиток теоретико-методологічних засад і методичного інструментарію державного контролю (нагляду), зокрема у сфері ринку інвестиційних послуг, становлять праці вітчизняних науковців, серед яких Б. Адамик, О. Васильчишин, М. Власенко, Н. Внукова, Д. Гайдукович, С. Ганзюк, Ж. Довгань, М. Дубина, І. Д'яконова, О. Заруцька, В. Коваленко, В. Козюк, С. Криворучко, С. Міщенко, С. Науменкова, Б. Пшик, О. Шевчук, І. Школьник та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Високо оцінюючи наявні напрацювання закордонних і вітчизняних учених, варто наголосити, що остаточно невирішеними залишаються питання уніфікації контрольних і наглядових норм та положень для різних видів інвестиційних послуг, розвитку спеціального режиму контрою (нагляду) за діяльністю великих фінансових структур, зокрема інституційних інвесторів, забезпечення фінансової стійкості та обмеженням систематичних ризиків, удосконалення методологічних підходів щодо їх оцінювання, наближення національних нормативних положень до міжнародних стандартів фінансового контролю (нагляду).

Мета статті. Головною метою цієї роботи є висвітлення специфіки інвестиційних послуг, державного нагляду (контролю) за учасниками ринку цих послуг, а також критеріїв, за яким оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринку інвестиційних послуг.

Виклад основного матеріалу. За нашими дослідженнями, інвестиційними послугами є «операції з фінансовими інструментами на ринках фінансових послуг, зокрема інвестиційних, що виробляються суб'єктами, постійний рід занять або постійна діяльність яких полягає у виробництві таких послуг і/або провадженні інвестиційної діяльності на професійній основі, в інтересах професійних або роздрібних клієнтів за власний рахунок або за рахунок цих осіб, а у випадках, що передбачені законодавством, – за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, із метою одержання доходу і/або збереження реальної вартості таких активів» [1, с. 135].

У сфері ринку інвестиційних послуг державний нагляд (контроль) провадиться відповідно до Закону України від «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 № 877-V, який визначає «правові та

організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів цього нагляду (контролю), їхніх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю)» [2]. Заходи останнього стосуються місця «провадження господарської діяльності суб'єкта господарювання або його відокремлених підрозділів, або в приміщенні органу державного нагляду (контролю) у випадках, передбачених законом, заходи такого нагляду (контролю) здійснюються в робочий час суб'єкта господарювання, встановлений його правилами внутрішнього трудового розпорядку» [2].

Загалом «державний фінансовий контроль (нагляд) (у сфері інвестиційних послуг – Ю. К.) – це здійснення нагляду спеціально уповноваженими органами влади (Національним банком України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, і Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку) у межах, що встановлені законодавством, за діяльністю суб`єктів ринку інвестиційних послуг з метою попередження, виявлення і припинення фінансових правопорушень, а також контроль за дотриманням вимог нормативно-правових актів у процесі формування, розподілу та використання ними фондів грошових коштів. Його мета – підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, що використовуються у процесі виробництва інвестиційних послуг, шляхом здійснення державного контролю (нагляду) за процесом формуванням, розподілу та використання цих ресурсів» [3, с. 75].

На нашу думку, основні завдання державного фінансового контролю (нагляду) на ринку інвестиційних послуг полягають у:

а) «нагляді за дотриманням законності їх учасниками в процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів;

б) запобіганні вчиненню злочинів за здійснення фінансових операцій підконтрольними суб`єктами;

в) виявленні правопорушень у сфері інвестиційної діяльності;

г) блокуванні відхилень, що перешкоджають законному використанню грошових коштів;

д) притягненні до відповідальності порушників інвестиційного та фінансового законодавства;

е) сприянні ефективному використанню фінансових ресурсів;

ж) захисті економічних інтересів держави, професійних та інших учасників ринку, зокрема клієнтів» [3].

Складові системи фінансового контролю (нагляду) на ринку інвестиційних послуг наведено в табл. 1.

Зважаючи на ризиковість інвестиційної діяльності на ринках фінансових послуг, 21 листопада 2018 р. було затверджено Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринків фінансових послуг та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг» [4]. Розглянемо ці критерії більш детально для ринку інвестиційних послуг.

Таблиця 1

Складові системи фінансового нагляду (контролю) на ринку інвестиційних послуг

№ з/п	Складові	Зміст
1	Об'єкти	Фінансові ресурси та управлінські рішення учасників ринку інвестиційних послуг з питань фінансової та страхової діяльності
2	Суб'єкти	Органи державної влади, які уповноважені здійснювати державний фінансовий нагляд (контроль): 1) НБУ; 2) НКЦПФР; 3) Нацкомфінпослуг. Суб'єкти зовнішнього аудиту (аудиторські фірми або аудитори, які: 1) мають відповідний сертифікат аудитора; 2) не мають взаємовідносин щодо права власності з фінансовою установою, діяльність якої перевіряється, не мають заборгованості перед цією установою або іншого конфлікту інтересів. Суб'єкти внутрішнього аудиту (контролю): 1) структурний підрозділ фінансової установи; 2) окрема посадова особа для проведення внутрішнього аудиту (контролю).
3	Суб'єкти під контролем (наглядом)	Фінансові установи – юридичні особи, які відповідно до закону надає одну чи декілька інвестиційних послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням інвестиційних послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесені до відповідного реєстру в установленому законом порядку.
4	Предмет	1) фінансова та консолідована фінансова звітність, що складається та подається відповідно до законодавства; 2) звіт про корпоративне управління (для фінансових установ, утворених у формі акціонерних товариств), що складається відповідно до вимог законів України та прийнятих згідно з такими законами нормативно-правових актів органів, які здійснюють державне регулювання ринку інвестиційних послуг; 3) звітні дані (інші, ніж фінансова та консолідована фінансова звітність), що складаються та подаються відповідно до вимог законів з питань регулювання ринку інвестиційних послуг та прийнятих згідно з такими законами нормативно-правових актів органів, які здійснюють державне регулювання ринку інвестиційних послуг; 4) інформація, що надається клієнтам.
5	Контрольні заходи	Планові (позапланові) заходи нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері фінансової та страхової діяльності, зокрема заходи пруденційного нагляду та інспектування

Джерело: складено на основі [4].

І. Види послуг, що мають право надавати суб'єкти господарювання на ринку інвестиційних послуг. Такими послугами та інвестиційною діяльністю є будь-які з видів послуг або діяльності, що зазначені в розділі А Додатку 1 Директиви 2014/65/ EU «Про ринки фінансових інструментів» [5] (табл. 2).

Таблиця 2

Перелік послуг та видів діяльності у Директиві 2014/65/EU

№ з/п	Розділ А. Інвестиційні послуги та види діяльності	Розділ В. Допоміжні послуги
1	2	3
1	Приймання/передача замовлень щодо одного і більше фін. інструментів	Послуги щодо зберігання й управління фін. інструментами для обліку клієнтів (зокрема послуги із зберігання цінностей), а також споріднені послуги (зокрема управління готівкою або забезпеченням) за винятком послуг із ведення рахунків у цінних паперах на вищому рівні
2	Виконання замовлень від імені клієнтів	Видача кредитів/позик інвестору з метою дозволу здійснення трансакції з одним або кількома фін. інструментами у випадках, де у трансакції бере участь фірма, яка видає кредит/позику
3	Здійснення операцій за свій рахунок	Консультаційні послуги компаніям щодо структури капіталу, промислової стратегії і тощо, послуги, що пов'язані зі злиттями та купівлею компаній
4	Портфельне управління	Послуги з обміну валюти, які пов'язані з інвестиційними послугами

Закінчення табл. 2

1	2	3
5	Інвестиційне консультування	Дослідження у сфері інвестиційної діяльності, фін. аналіз, інші форми загальних рекомендацій щодо операцій із фінансовими інструментами
6	Передплата на фінансові інструменти та/або розміщення фін. інструментів на основі твердого зобов'язання	Послуги, що пов'язані з андерайтингом
7	Розміщення фін. інструментів не на твердому зобов'язанні	Інвестиційні послуги та діяльність, додаткові послуги за типами послуг, які включені до Розділу А або В Додатку 1, що пов'язані з основними деривативами
8	Управління багатосторонніми торговельними майданчиками (БТМ)	
9	Управління організованими торговельними майданчиками (ОТМ)	

Джерело: складено на основі [5; 1].

Нині відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2011 № 2664-III [6], до таких послуг можна віднести: 1) довірче управління фінансовими активами; 2) торгівля валютними цінностями (що пов'язана з інвестиційними послугами – Ю. К); 3) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення; 4) надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту; 5) надання гарантій та поручительств; 6) професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню; 7) адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах 8) банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність».

II. Період, у якому суб'єкти господарювання отримали право виробляти послуги на ринку інвестиційних послуг. Варто зазначити, що вітчизняний підхід відрізняється від закордонного: якщо перший виходить з надання послуг споживачу, то другий ґрунтується на продажі покупцям (споживачам). Винятком є Класифікація видів економічної діяльності України [7] (далі – КВЕД), де виробництво послуг забезпечується всіма інституційними секторами економіки, зокрема сектором фінансових корпорацій.

III. Показники діяльності суб'єктів господарювання ринку інвестиційних послуг. До них віднесено професійні учасники цього ринку, які провадять види фінансової діяльності, що відповідає секції К КВЕД (табл. 3).

IV. Дотримання суб'єктами ринку інвестиційних послуг вимог законодавства у сфері ринків фінансових послуг. Це має забезпечувати пруденційний нагляд як «складова частини загальної системи нагляду, що проводиться органами, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, і базується на регулярному проведенні оцінки загального фінансового стану фінансової установи, результатів діяльності системи та якості управління нею, дотриманні обов'язкових нормативів та інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами» [6]. Його основними напрямами мають стати додержання встановлених критеріїв та нормативів щодо: а) ліквідності; б) капіталу та платоспроможності; в) прибутковості; г) якості активів та ризиковості операцій; д) якості систем управління та управлінського персоналу; е) додержання правил виробництва інвестиційних послуг.

Таблиця 3

Інвестиційні послуги у статистичній класифікації фінансової та страхової діяльності (секція К)

64. Надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення						**66. Допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування**			
64.1. Грошове посередництво		**64.2. Діяльність холдингових компаній**	**64.3. Трасти, фонди та подібні фін. суб'єкти**	**64.9. Надання інших фін. послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення**		**66.1. Допоміжна діяльність у сфері фін. послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення**			**66.3. Управління фондами**
64.11. Діяльність центрального банку	64.19. Інші види грошового посередництва	64.20. Діяльність холдингових компаній	64.30. Трасти, фонди та подібні фінансові суб'єкти	66.30. Управління фондами	64.99. Надання інших фінансових послуг (крім страхування та пенсійного забезпечення)	66.11. Управління фінансовими ринками	66.12. Посередництво за договорами по цінних паперах або товарах	66.19. Інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	66.30. Управління фондами

Джерело: складено на основі [7].

Розрізняють макропруденційний та мікропруденційний нагляд у сфері ринку інвестиційних послуг. Макропруденційний нагляд призначений для забезпечення: 1) стійкості фінансової системи до економічних шоків агрегованого характеру; 2) мінімізації витрат у випадку систематичного ризику; 3) згладжуванні фінансового циклу, тобто запобігання утворенню «фінансових бульбашок»; 4) реалізації інструментів макропруденційної політики; 5) взаємодії з іншими регуляторами та наглядовими органами. Щодо мікропруденційного нагляду, то він є сукупністю превентивних заходів, метою яких є мінімізація витрат суб'єктів господарювання ринку інвестиційних послуг у випадку реалізації одного або декількох видів ризиків;

V. Результати проведення аудиту звітності суб'єктів господарювання на ринку інвестиційних послуг.

Ризики настання негативних наслідків від провадження фінансової та страхової діяльності наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Ризики настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності у сфері ринку інвестиційних послуг

Цілі державного нагляду (контролю)	**Ризик настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності**		**Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику та визначається періодичність проведення**
	подія, що містить ризик настання негативних наслідків	**негативний наслідок**	
Належна якість продукції, робіт та послуг (майнові блага)	Недобросовісна ринкова поведінка	Невиконання зобов'язань перед споживачами інвестиційних послуг (збитки, що завдані споживачам)	Види послуг на ринку інвестиційних послуг. Період, у якому суб'єкти господарювання отримали право виробляти послуги на ринку інвестиційних послуг. Показники діяльності суб'єктів господарювання на ринку інвестиційних послуг. Дотримання суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері ринку інвестиційних послуг. Результати проведення аудиту фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Джерело: складено на основі [4].

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринків фінансових послуг та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг» від 21.11.2018 № 976 [5], віднесення суб'єкта господарювання на ринку інвестиційних послуг до високого, середнього або незначного ступеня ризику здійснюється з урахуванням суми балів, що нараховані за усіма критеріями, які визначені в табл. 5, за такою шкалою ступеню ризику: 1) 41–100 балів – високий; 2) 21–40 балів – середній; 3) 0–20 балів – незначний.

При цьому планові заходи державного нагляду (контролю) щодо провадження господарської діяльності у сфері ринку інвестиційних послуг здійснюються Нацкомфінпослуг за діяльністю суб'єктів господарювання, яка віднесена до ступеня ризику: 1) високого – не частіше ніж один раз на два роки; 2) середнього – не частіше ніж один раз на три роки; 3) незначного – не частіше ніж один раз на п'ять років [5]. «Періодичність проведення наступного планового заходу державного нагляду (контролю) щодо відповідного суб'єкта господарювання відраховується від дати закінчення планового періоду, в якому здійснювався захід державного нагляду (контролю)» [5].

Перелік критеріїв, за яким оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринку інвестиційних послуг, та їх показники з балами наведено в табл. 5.

Таблиця 5

Перелік критеріїв, за яким оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринку інвестиційних послуг, їхні показники, кількість балів за кожним показником

Критерії	Показники	Бали
1. Види послуг	Суб'єкт господарювання має чинну ліцензію на провадження діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) у частині: 1) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення; 2) надання хоча б одної з таких фінансових послуг: довірче управління фінансовими активами; адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах; 3) надання коштів у позику, в тому числі на умовах фін. кредиту; 4) надання гарантій та поручительств.	 10 15 4 3
2. Період набуття права надавати послуги	Суб'єкт господарювання отримав першу ліцензію на провадження господарської діяльності з надання інвестиційних послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів): 1) протягом періоду оцінки відповідності (для ліцензіатів); 2) раніше періоду оцінки відповідності (для ліцензіатів).	 10 5
3. Дотримання суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері ринку інвестиційних послуг	I. Суб'єкт господарювання протягом періоду оцінки відповідності критеріям порушував на будь-яку дату вимоги законодавства, а саме: 1) кадрові вимоги; 2) організаційні та технологічні вимоги; 3) вимоги щодо виконання обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами, формування резервних фондів; 4) вимоги щодо дотримання умов договорів про надання послуг на ринку інвестиційних послуг; 5) інші вимоги законодавства. II. Суб'єкт господарювання протягом періоду оцінки відповідності критеріям допустив повторне порушення законодавства.	 4 4 14 14 2 11
4. Результати проведення аудиту фінансової звітності суб'єктів господарювання	За результатами аудиту фінансової звітності суб'єктів господарювання думка аудитора щодо річної фінансової звітності, викладена в аудиторському звіті, є: 1) немодифікованою; 2) модифікованою (думка із застереженням); 3) модифікованою (негативна думка або відмова від висловлення думки) або аудиторський звіт не подано до Нацкомфінпослуг.	 0 1 6

Джерело: складено на основі [4].

Досвід свідчить, що зі серйозними проблемами стикаються ті суб'єкти господарювання ринку інвестиційних послуг, які здійснюють фінансову діяльність без чіткого фінансового плану, або ті, які оперують фінансовими інструментами з метою забезпечення підвищеної прибутковості без урахування того, що великий прибуток є пропорційним великому ризику. У процесі управління фінансовими ризиками можна користуватись узагальненою блок-схемою, що наведено на рис. 1 і 2, де конкретизовано ризики та способи їх зниження для суб'єктів господарювання ринку інвестиційних послуг.

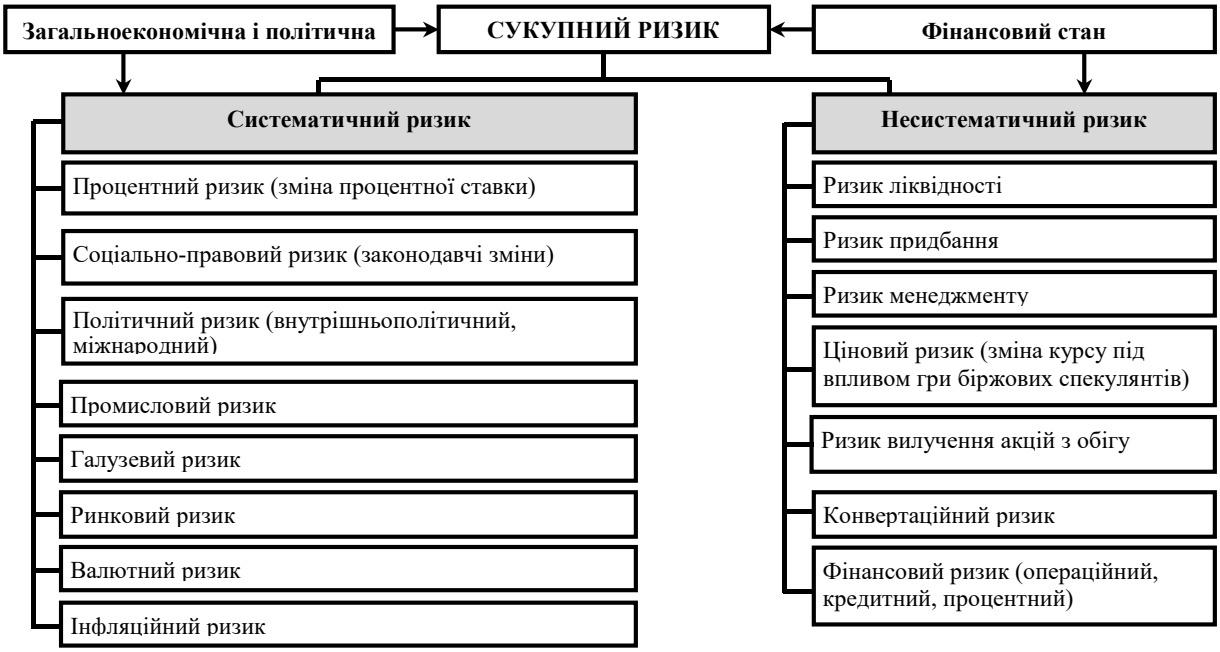

Рис. 1. Класифікація ризиків у сфері ринку інвестиційних послуг

Джерело: побудовано на основі [8, с. 112].

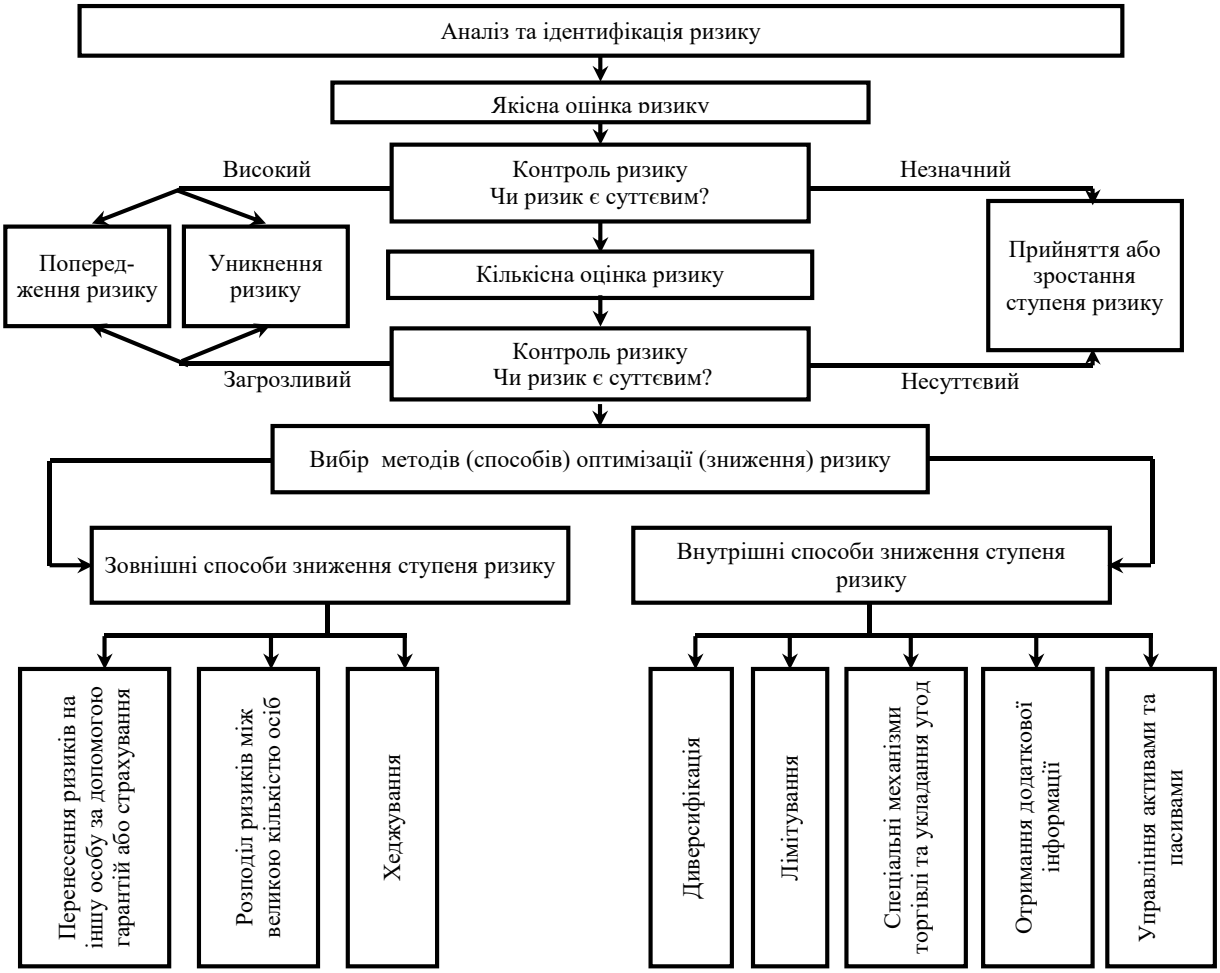

Рис. 2. Узагальнена блок-схема процесу управління ризикам на ринку інвестиційних послуг

Джерело: побудовано на основі [8, с. 114].

Висновки і пропозиції. Отже, «інвестиційні послуги – це операції з фінансовими інструментами на ринках фінансових послуг, зокрема інвестиційних, що виробляються суб'єктами, постійний рід занять або постійна діяльність яких полягає у виробництві таких послуг і/або провадженні інвестиційної діяльності на професійній основі, в інтересах професійних або роздрібних клієнтів за власний рахунок або за рахунок цих осіб, а у випадках, що передбачені законодавством, – за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, із метою одержання доходу і/або збереження реальної вартості таких активів» [1, с. 135]. Складовими системи фінансового контролю (нагляду) на ринку інвестиційних послуг є об'єкти, суб'єкти, предмет і контрольні заходи. Основними критеріями ризиків на цьому ринку визначено: види послуг; період, у якому суб'єкти господарювання отримали право виробляти послуги; дотримання суб'єктами ринку вимог законодавства у сфері ринків фінансових послуг; результати проведення аудиту звітності суб'єктів господарювання.

Використання єдиного механізму фінансового регулювання, що базується переважно на державному нагляді (контролі) суб'єктів господарювання ринку інвестиційних послуг, може сприяти ефективному розвитку самого ринку. Розробка і впровадження комплексної системи регулювання ринку інвестиційних послуг, використання мікро- та макропруденційного нагляду як єдиного механізму впливу на діяльність його суб'єктів господарювання покликані вирішити проблеми фінансового сектору економіки і фінансової системи країни загалом.

Список використаних джерел

1. Коваленко Ю. М. Місце, сутність і класифікаційні ознаки інвестиційних послуг у складі фінансових послуг. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2018. № 9 (37). С. 131–136.

2. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України: від 05.04.2007 № 877-V. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/877-16.

3. Коваленко Ю. М., Скуратівська І. М. Державний фінансовий контроль: сутність і призначення. *Вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*: зб. наук. праць. 2012. № 2. С. 74–79.

4. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринків фінансових послуг та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: Постанова Кабінету Міністрів України: від 21.11.2018 № 976. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2018-%D0%BF/sp:max100#n28.

5. On markets in financial instruments and amending: Directive of the European Parliament and of the Council: of 15.05.14 №2014/65/EU (Directive 2002/92/EC and Directive 2011/61/EU). URL: http://www.eufsp.com/laws.html.

6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України: від 12.07.2001 № 2664. URL: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2664-14.

7. Класифікація видів економічної діяльності (ДК 009:2010): Наказ Держспоживстандарту України: від 11.10.2010 № 457. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=vb457609-10.

8. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими активами: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 498 с.

References

1. Kovalenko, Yu. M. (2018). Mistse, sutnist i klasyfikatsiini oznaky investytsiinykh posluh u skladi finansovykh posluh [The place, essence and classification features of investment services in financial services]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia «Ekonomika» – Scientific notes of the Ostroh Academy National University. Economy series,* 9 (37), 131–136 [in Ukrainian].

2. Pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti [On the basic principles of state supervision (control) in the field of economic activity]. № 877-V (05.04.2007). Retrieved from http://zakon.rada.gov.ua/go/877-16.

3. Kovalenko, Yu. M. and Skurativska, I. M. (2012). Derzhavnyi finansovyi kontrol: sutnist i pryznachennia [State financial control: essence and purpose]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo) – Bulletin of the National University of State Tax Service of Ukraine (Economics, Law),* 2, 74–79 [in Ukrainian].

4. Pro zatverdzhennia kryteriiv, za yakymy otsiniuietsia stupin ryzyku vid provadzhennia hospodarskoi diialnosti u sferi rynkiv finansovykh posluh ta vyznachaietsia periodychnist provedennia planovykh zakhodiv derzhavnoho nahliadu (kontroliu) Natsionalnoiu komisiieiu, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuvannia u sferi rynkiv finansovykh posluh [On approval of criteria by which the degree of risk from conducting business in the sphere of financial services markets is assessed and the frequency of carrying out planned measures of state supervision (control) by the National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services, is determined]. № 976 (21.11.2018). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2018-%D0%BF/sp:max100#n28.

5. On markets in financial instruments and amending: Directive of the European Parliament and of the Council: of 15.05.2014 №2014/65/EU (Directive 2002/92/EC and Directive 2011/61/EU). Retrieved from http://www.eufsp.com/laws.html.

6. Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuvannia rynkiv finansovykh posluh [On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets]. № 2664-III (12.07.2001). Retrieved from http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2664-14.

7. Klasyfikatsiia vydiv ekonomichnoi diialnosti (DK 009:2010) [Classification of economic activities]. Retrieved from http://zakon.nau.ua/doc/?code=vb457609-10.

8. Kovalenko, Yu. M. (2019). *Upravlinnia finansovymy aktyvamy. Chastyna 1 [Management of financial assets. Part 1]*. Irpin: UDFSU [in Ukrainian].

Коваленко Юлія Михайлівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансових ринків, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08201, Україна).
Коваленко Юлия Михайловна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры финансовых рынков, Университет государственной фискальной службы Украины (ул. Университетская, 31, г. Ирпень, 08201, Украина).
Kovalenko Yuliia – Doctor of Economics, Professor, Professor of Financial Markets Department, University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universitetska Str., 08201 Irpin, Ukraine).
E-mail: kovalenko0202@ukr.net
ORCID: htpp://orcid.org./0000-0002-5678-3185
ResearcherID: H-4742-2018

Яценко Іван Васильович – аспірант, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08201, Україна).
Яценко Иван Васильевич – аспирант, Университет государственной фискальной службы Украины (ул. Университетская, 31, г. Ирпень, 08201, Украина).
Yatsenko Ivan – PhD student, University of State Fiscal Service of Ukraine (31 Universitetska Str., 08201, Irpin, Ukraine).
E-mail: yatsenkoivan94@gmail.com